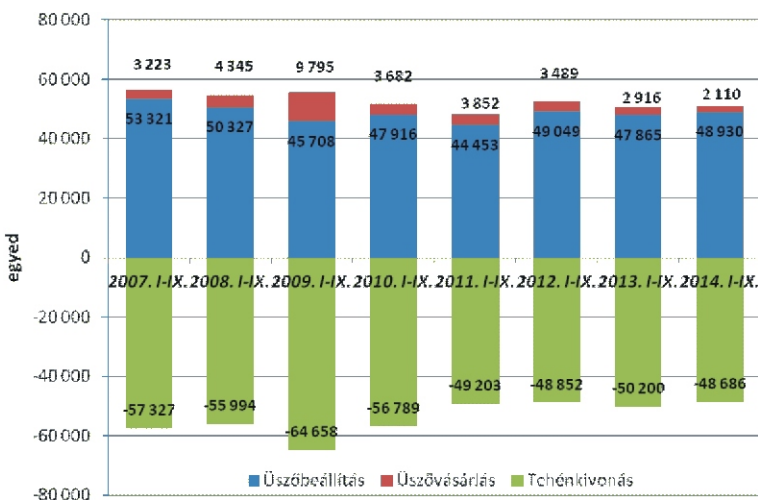

IX. A TEJÁGAZAT ÖKONÓMIÁJA

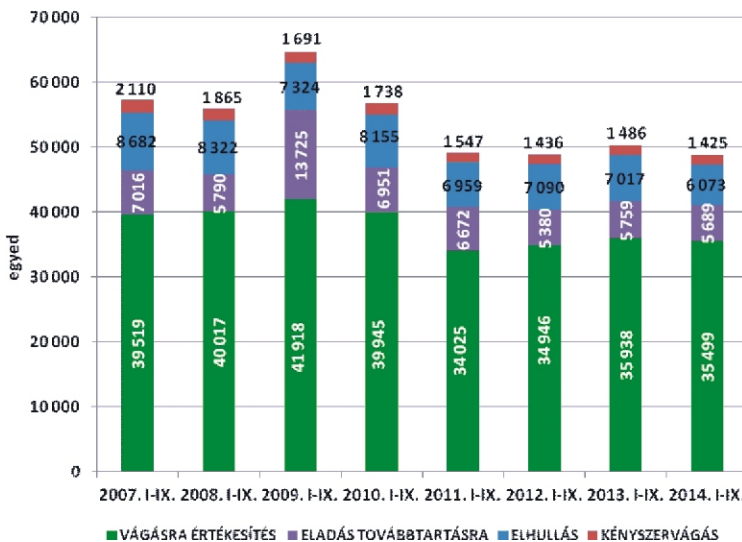
1. ábra: Az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetek száma, induló és záró tehénlétszáma (db, 2007-2014., I-IX. hó)

2. ábra: Az üszőbevétel és tehénkivonás alakulása az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014., I-IX. hó)

3. ábra: A tehénkivonás megoszlása az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014. I-IX. hó)

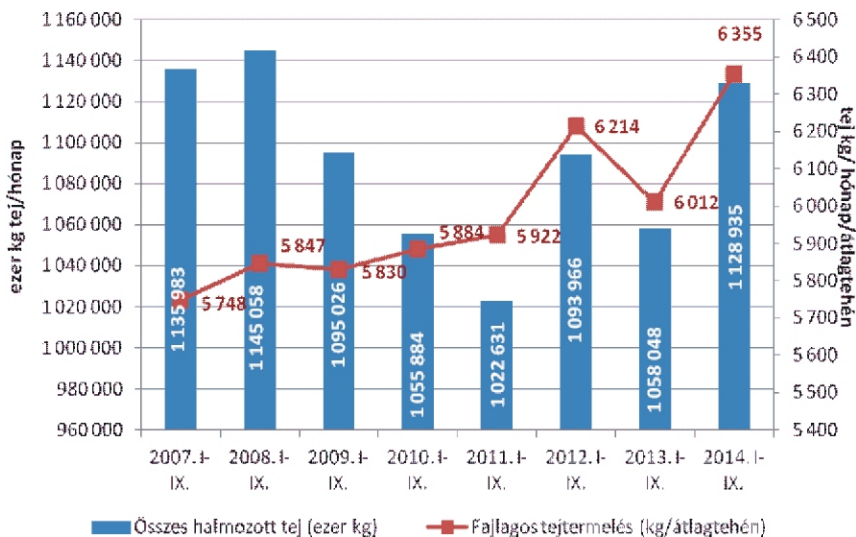

Az „A” típusú ellenőrzésben résztvevő tenyészetek száma 9-cel (-1,9%) 461-ra csökkent az elmúlt év azonos időszakához képest, ugyanakkor az év eleji nyitó tehénlétszámhoz képest a szeptember végi záró tehénlétszám 2.354 egyeddel, valamelyest (+1,3%) nőtt. 2014. szeptember végén a tavaly szeptemberihez képest 3.130-cal (+1,8%) több tehenet tartottak a termelésellenőrzött állományokban. Augusztushoz képest az „A” módszerrel ellenőrzött tehenészetek száma eggyel emelkedett, míg az elmúlt 8 év alatt számuk 23,7%-kal (-143) csökkent. 2007 szeptembere óta a záró tehénlétszám ennél kisebb mértékben, 17.533 egyeddel (-8,9%) csökkent, így a tehenkénti átlagos tehénlétszám 326-ról 389-re nőtt. A termelésellenőrzött tehénlétszám 2011 óta enyhén növekedett, de idén a további állomány-gyarapodás megtörni látszik.

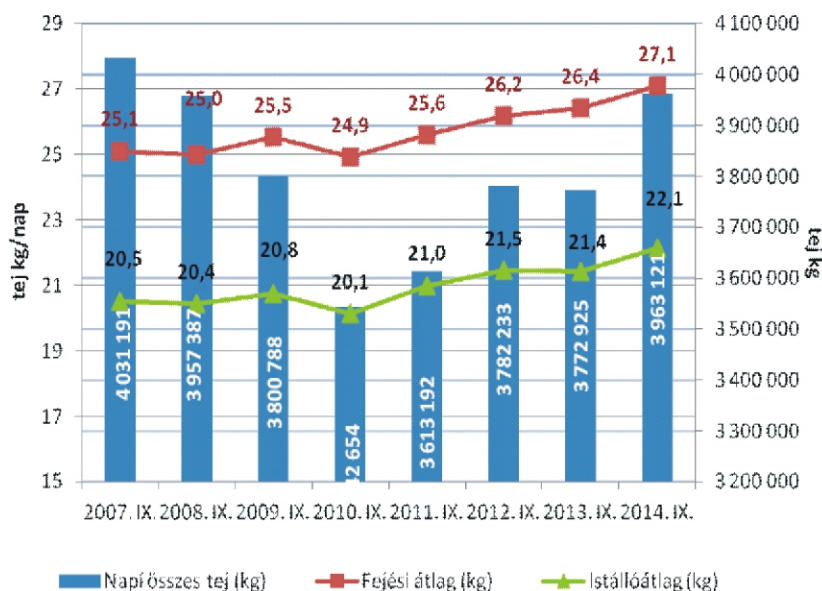
Az „A” típusú ellenőrzésben résztvevő tenyészetek januári 1-i induló tehénlétszáma 2013-ról 2014-re kismértékben (+1.357 tehén; +0,8%) nőtt, de 2014 első kilenc hónapjában a tehenek száma ennél már nagyobb mértékben emelkedett (+2.354 egyed; +1,3%). Ennek elsődleges oka, hogy a kivont tehenek száma jelentősen, -3,0%-kal (-1.514 tehén) kisebb a tavalyi év azonos időszakához képest, míg az egyébként is magas szinten lévő üszőbeállítások száma tovább emelkedett (+1.065 egyed, +2,2%). Az állománypótlás egésze szempontjából kevésbé meghatározó üszővásárlások száma továbbra is rekord alacsonyan van, a vásárolt üszők száma alig haladta meg az év háromnegyedében a 2 ezret, vagyis az üszővásárlások száma 1 év alatt 27,6%-kal csökkent (-806 egyed). Az idei év eddig eltelt részében az alacsony tehénkivonásnak és a magas üszőbeállításának hatására a termelésellenőrzött tehénállomány növekedése figyelhető meg, de az állomány-gyarapodás üteme az elmúlt 2 hónapban érezhetően lassult.

Az állományváltozási adatokon belül, a tehénkivonás megoszlását tekintve elmondható, hogy a vizsgált 8 éves periódus teljes időtartama alatt az év első kilenc hónapjában az állományból kivont tehenek döntő többségét vágásra értékesítették (64,8-72,9%-át), a legnagyobb arány éppen idén figyelhető meg (a selejtezett tehenek száma az idei periódusban 35 és fél ezer volt). Ezen felül a tehénkivonások 2,9%-áért a kényszerűvágás (1.425 egyed), 12,5%-áért (6.073 egyed) pedig az elhullás volt felelős, amelyek a legalacsonyabb részarányok közé tartoznak a megelőző 7 év azonos időszakához képest, míg az átlaghoz hasonló arányban (11,7%-ban, 5.689 egyed) továbbtartásra értékesítették az állatokat. A tehénkiadás megoszlása nagyon hasonló volt az előző év azonos időszakához, annyi különbséggel, hogy a kivont tehenekből kevesebb hullott el és többet értékesítettek vágásra. A 2014. január 1-i induló tehénlétszámhoz viszonyítva szeptember végéig a tehenek 20,1%-át selejtezték, 0,8%-át kényszerűvágták, 3,4%-uk elhullott, 3,2%-át pedig továbbtartásra értékesítették, így összesen a tehenek 27,5%-át vonták ki a termelésből, ami az elmúlt 8 év legkisebb tehénkivonási aránya.

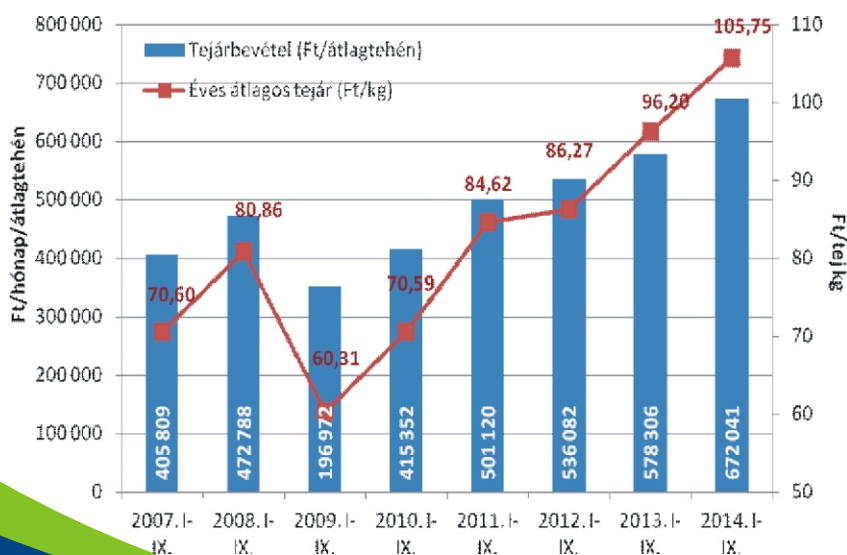
4. ábra: Összes halmozott és fajlagos tejtermelés az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014. I-IX. hó)

5. ábra: Fejési és istállóátlag, valamint a napi összes tejtermelés az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (2007-2014., I-IX. hó)

6. ábra: Tejárbevétel és az éves átlagos tejár az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (2007-2014. I-IX. hó)

Az „A” típusú ellenőrzésben részt vevő tehenek számának csökkenése csak 2011-ig volt egyértelműen látható az összes halmozott januári-szeptemberi tejtermelésben, azóta ismét növekedésnek indult. Ennek oka, hogy az elmúlt 8 év alatt a kalkulált átlagtehenenkénti fajlagos tejtermelés az év első kilenc hónapjában 607 kg-mal (+10,6%) 6.355 kg-ra nőtt, ezen belül az elmúlt egy év alatt kiemelkedő mértékben, +343 kg-mal (+5,7%) emelkedett. A fajlagos tehenenkénti tejtermelés még az eddig rekordévnak számító, 2012. évi termelést is felülmúlja 141 kg-mal. A valamelyest emelkedő állatlétszám és a növekvő fajlagos tejtermelés eredője a bővülő összes halmozott tejtermelés, ami nagyobb, mint az elmúlt 5 évben bármikor (a tavalyi év hasonló időszakának termelését közel 71 ezer kg-mal, +6,7%-kal haladja meg), és hasonlóan alakul a 2007. évi termelési szinthez.

A nagyobb összes halmozott tejtermelés természetesen megmutatkozik a magasabb napi összes tejben is. 2014 szeptemberében ez a mutató jóval magasabb volt az előző év szeptemberi adatához képest (+190.196; +5,0%), és gyakorlatilag a 2008. évi termelési szintnek felelt meg, de elmarad az elmúlt 8 év legmagasabb, 2007. évi termelési szintjétől. Ugyanakkor az elmúlt 8 év szeptemberi tejtermelési adatait vizsgálva 2014-ben volt mind a fejési átlag (27,1 kg), mind az istállóátlag (22,1 kg) a legmagasabb, 1,98, ill. 1,63 kg-mal több (+7,9%, ill. +8,0%), mint 2007 szeptemberében, és 0,68, ill. 0,69 kg-mal több (+2,6%, ill. +3,2%), mint 2013 szeptemberében. A fejési és az istállóátlagnak egyértelműen növekvő trendje figyelhető meg 2010. óta.

Az átlagtehenenkénti tejárbevétel 2014 első kilenc hónapjában továbbra is kimagasló mértékben, 16,2%-kal (!) nőtt a tavalyi év azonos időszakához képest, ami kisebb részben a fajlagos tejtermelés jelentős, 5,7%-os növekedésének volt köszönhető, nagyobb részben, pedig a termelői tejár közel 10%-os (+9,9%) emelkedésének. Mindez annak ellenére is igaz, hogy a kedvezőtlen világgpiaci, elsősorban uniós tejpiaci folyamatok miatt a hazai tejfelvásárlási árak átlagosan 100 Ft/l alá estek a korábbi 110 Ft/l körüli átlagárról, amely már csak kevesebb, mint 5%-kal haladja meg a tavalyi hasonló időszak felvásárlási árait. Ugyanakkor az európai tejpiacon a nyerstej árának esése megállni látszik, sőt egyes uniós országokban a felvásárlási ár már enyhén emelkedett is, ami kedvező jel az év hátralévő részére nézve. Összességben az elmúlt 8 év alatt, 2007 első 9 hónapjához képest a tejár 49,8%-kal emelkedett, ami a fajlagos tejtermelés 10,6%-os növekedésével együtt 65,6%-os tehenenkénti tejárbevétel-növekedést jelentett.

Dr. Ózsvári László PhD, MBA

tanszékvezető egyetemi docens
SZIE ÁOTK, Állat-egészségügyi Igazgatástani
és Agrárgazdaságtani Tanszék